

1. סיור במצפה ספיר (חורבת חנות)
2. "שביל הכוכב" – מסלול חוצה אזור מצור נתן למצפה ספיר
3. מסלול ג': אתרים ארכיאולוגיים ברכס צור נתן

סיור במצפה ספיר (חורבת חנות)

(נקודות סיור 14-17 במפה)

מסלול הליכה מעגלי בן שעה וחצי לאורך שביל ירוק שמתאים גם לילדים. במסלול מערת קבורה, נקודות תצפית גבוהות ויפות, חורש טבעי, פריחה נהדרת של נרקיסים, סתווניות, רקפות וחצבים בעונה, יש חניון פיקניק עם מתקנים לילדים.

סוג המסלול: הליכה.

סימון שביל: ירוק לכל אורך הדרך.

זמן משוער: כ- 1.5 שעות.

דרגת קושי: קל מאוד, מתאים גם לילדים קטנים.

אורך מסלול ההליכה: כ- 1.5 ק"מ, המסלול מעגלי.

נקודת התחלה: [14] מערבית לכניסה לצור יגאל, ירידה מהכביש צפונה בדרך הכניסה לחניון מצפה ספיר (סימון ירוק).

חנייה לרכב: בחניון הקק"ל [16] מצפה ספיר.

נחנה את הרכב ונרד מזרחה בדרך עפר קצרה (לא מסומנת) עד למפגש עם דרך העפר הרחבה המסומנת בירוק [15]. נרד עם הדרך צפונה (שמאלה) בערוץ, בינות לעצי האורן והברוש של חורשת ספיר. לאחר כמה מאות מטרים נגיע למסעף שבילים ירוק-אדום: השביל האדום ממשיך לכוון צור נתן (ראה מסלול ב') אך אנחנו נפנה שמאלה (מערבה) בהמשך השביל הירוק. שימו לב למערה הנמצאת בסמוך, מדרום למסעף השבילים.

נמשיך בשביל הירוק מערבה, לאורך היער ונגיע למטע זיתים, שאחריו פונה השביל שמאלה ועולה מזרחה. מייד לאחר הפניה, נבחין במערת קבורה עתיקה ולצידה עץ שיזף ענק (משמאל לדרך) [17]. נמשיך לעלות בשביל הירוק בחזרה למצפה ספיר [16] (ע"ש פינחס ספיר, שכיהן כשר בכמה ממשלות ישראל). זהו חניון קק"ל ובו מתקנים לילדים ופינות פיקניק. לפני הפיקניק, מומלץ לגשת לחלק הצפוני של הגבעה, שם נוכל לראות עצים

שאופייניים לחורש הים תיכוני ובהם: כליל החורש ואלונים. בינות לעצים נוכל למצוא גם מספר שרידים ארכיאולוגיים חצובים. בתצפית צפונה פרוסים לפנינו היער והשטחים החקלאיים עד לרכס צור נתן. ביום עם ראות טובה ניתן לצפות בארובות של חדרה, ואף בחוטם הכרמל.

"שביל הכוכב" – מסלול חוצה אזור מצור נתן למצפה ספיר

(נקודות סיור 6-13)

שביל הכוכב:

מסלול הליכה בן חמש שעות, שאורכו כשמונה ק"מ והוא מיועד למיטיבי לכת. מצור נתן למצפה ספיר כשבדרך נתקלים בתוואי נחל אלכסנדר, שעם תחילת הגשמים מתמלא מים.

סוג המסלול: הליכה.

סימון שביל: מעבר בין סימונים בצבעים שונים.

זמן משוער: כ- 5 שעות.

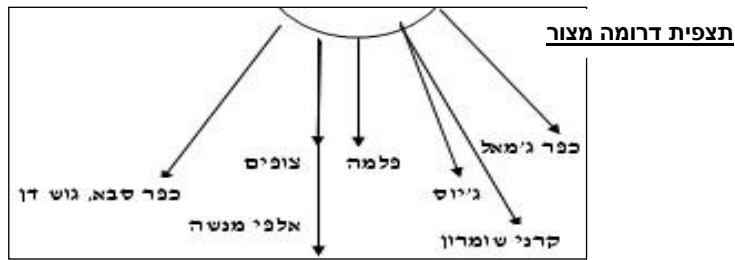
דרגת קושי: מיטיבי לכת (ניתן לחלק לקטעים היכולים להתאים לכל המשפחה).

אורך מסלול ההליכה: כ- 8 ק"מ (המסלול אינו מעגלי).

הערה: המסלול מחבר בין שני המסלולים הקצרים א', ג'. וניתן להפוך את כולם למסלול ארוך אחד שאורכו יום שלם (המסלול המורחב – א-ב-ג סה"כ כ- 11 ק"מ).

נקודת התחלה: [6] מפגש הכביש העולה לצור נתן עם דרך עפר מסומנת **בסימון שבילים אדום** (מערבית לקבר השיח'). (ל**תשומת לב** - ניתן לחנות בחניון הלולים מעבר לכביש [1] כמתואר במסלול ג'). מנקודת המפגש [6] נרד בדרך המסומנת אדום לכיוון דרום (קל לזהות אותה על פי שתי בריכות המים מבטון הבנויות לצידה). נגיע למפגש עם **שביל מסומן ירוק** ונפנה בו לכיוון מזרח. השביל עובר בחלקו הפראי והלא נטוע של רכס צור נתן. [7] לאחר כקילומטר ניתן לעצור לתצפית יפה לכיוון מזרח ודרום. מהתצפית ניתן לראות את תוואי נחל אלכסנדר, את התבליט של אזור השומרון, ההולך ומשתפל לכיווננו ואת היישובים באזור (ראה לוח תצפית). השביל הירוק יורד בתלילות לאפיק הנחל ולאחר מכן מגיע אל מפגש עם **שביל מסומן שחור** - בו נפנה ימינה (מערבה), נמשיך לכיוון כוכב יאיר ונחצה את נחל אלכסנדר.

לאחר החציה, השביל מתחבר לדרך ההיקפית של כוכב יאיר - נמשיך עם הסימון השחור לכיוון מערב. [8] למעוניינים לקצר, ניתן לעלות בדרך כורכר לא מסומנת העולה בין החורש

למטע אבוקדו אל רחוב דרגות בכוכב יאיר). אנו צועדים עתה בגדה הדרומית של נחל אלכסנדר, בשולי יער קק"ל, ובינות למטעי האבוקדו של צור נתן. בחורף החורשה מדרום לשביל מלאה בפרחי בר, ולעתים יש צורך לדלג בין השלוליות (חדי העין ביניכם יוכלו גם להבחין בעקבות של חזירי בר המתגוררים באזור זה).

כארבעה ק"מ מנקודת היציאה, הסימון הירוק מתחלף בסימון אדום (בכוון ההליכה). לאחר ק"מ נוסף של הליכה מערבה על גבי הסימון האדום (לאורך אפיק נחל אלכסנדר) פונה השביל דרומה עם המשך סימון אדום.

אפשרות לתוספת מסלול מעגלי קצר (1 ק"מ): מיד לאחר הפנייה דרומה, ניתן לזהות [10] מפגש עם דרך מסומנת בירוק, הפונה מזרחה, אל תוך החורשה. זהו "שביל אלוני התבור", שביל מעגלי העובר בחורשת אלוני התבור [9], שניטעה בעבר ע"י קק"ל ומדמה את יער השרון הקדום ובשרידי יישוב קדום 'חורבת אל מזרעה' [11]. סמוך לישוב הקדום התחוללה שריפה שכילתה את היער הותיק. בשנים האחרונות נטעה קק"ל את השטח מחדש, תוך התבססות על הטראסות החקלאיות הקיימות ונטיעת עצים רחבי עלים ועצי בוסתן. באזור זה מופיעים בחודשים פברואר-מרץ משטחים יפהפיים של כלניות בשלל צבעים ורקפות. עיקר השרידים הארכיאולוגיים נמצאים על גבעה קטנה: בולטת במיוחד מערה בצמוד לשביל, ששימשה כמאגר מים קדום, ועל הגבעה (זהירות מבורות) נמצאים מספר מבנים.

[12] נחזור לשביל האדום ונמשיך לצעוד דרומה בשולי החורשות של כוכב יאיר. ממערב לנו בולט האזור השטוח של השדות החקלאיים – זהו עמק המרזבה, המנקז את השומרון וזוכה עקב כך באדמת סחף שחורה ופורייה. מערבה באופק ניתן לראות את העיר טירה, אשר בנויה על גבעות החמרה האדומה המאפיינות את אזור השרון הנמשכות כמעט עד לים (18 ק"מ בקו אווירי). בחורף ובאביב משתלם לפוש מדי פעם בצל החורשות, וליהנות ממרבדים מרהיבים של פרחי בר. כקילומטר וחצי לאחר הפנייה דרומה נגיע אל דרך המסומנת בסימון ירוק ונפנה ימינה (מערבה).

[13] בחודשים פברואר מרץ, מומלץ להתבונן מעבר לשדה לכיוון מזרח ולבקר בגבעת הכלניות'. בדרך פלא שרדה לה גבעה קטנה המתרוממת בשולי השדה החרוש, ומציגה בחודשים אלה מגוון נאה של כלניות בצבעים אדום-סגול-וורוד-לבן, יחד עם דבורניות המתחפשות לדבורים. ניתן להגיע אליה בהליכה על דרך לא מסומנת בשולי החורשה (מהגבעה ניתן לקצר ובעזרת שביל הפונה מזרחה להתחבר לרחוב 'בית אל'). **מהמפגש של הסימון הירוק עם האדום ניתן להמשיך על פי המוסבר במסלול א'.**

מסלול ג' : אתרים ארכיאולוגיים ברכס צור נתן

(נקודות סיור 1-5)

אתרים ארכיאולוגיים ברכס צור נתן:

שלוש שעות של הליכה קלה בכביש המוביל לצור נתן, כשבדרך נתקלים בגת עתיקה, בית כנסת שומרוני, כולל חצר גדולה ובור מים, ועליו ניצב קבר שיח' ותצפית נהדרת.

דרגת קושי: קל מאד. **סוג המסלול:** נסיעה והליכה.

זמן משוער: כ- 3 שעות.

מה נראה? הסיור כולל מספר תחנות על רכס צור נתן, ביניהן ניתן לעבור ברגל או ברכב.

נקודת התחלה: החניה ליד הלולים בכביש העולה למושב צור נתן.

תחנה ראשונה – מתקנים חקלאיים (נקודות 1-2)

[1] נעלה בכביש המוביל למושב צור נתן. מיד לאחר הכניסה לאתר הבניה של הישוב "צור יצחק" נפנה שמאלה (צפונה) ונחנה את הרכב ליד **הלולים של המושב**.

[2] נרד מהחניה מעט מערבה ומיד יתגלו לעינינו משטחי סלע ובהם חצובים מקבץ מתקנים חקלאיים מהתקופה הביזנטית הקדומה (ראה הסברים במסגרת): המתקן הראשון בו ניתקל הינו **גת גדולה**, כנראה ציבורית, לדריכת ענבים. מעט מערבית לגת ממוקם **מתקן לריסוק זיתים** והפקת שמן זית. ניתן לראות את האבן המאוזנת ("ים") והמסלול בו הלכה הבהמה סביב לה. מסביב לבית הבד ניתן לראות שקערוריות חצובות בסלע, ששימשו לסחיטת הזיתים לאחר ריסוקם. מעט צפונית לבית הבד נראית תעלה פתוחה המובילה לבריכה.

הממצאים הארכיאולוגיים מצביעים על יישוב שהתקיים על רכס צור נתן לאורך תקופות שונות בהסטוריה:

ההתיישבות החלה **בתקופה הכנענית** (אלפים 2-3 לפנה"ס).

לאחר מכן היה במקום **כפר יהודי**, עד ימי בית שני (68 לספירה) שנהרס כפי הנראה בימי המרד הגדול ברומאים - באתר נמצאה מערכת מסתור מתקופה זו.

בתקופה הרומית-ביזנטית הקדומה (מאות 2-5 לספירה), היה במקום ישוב שומרני בשם **אנטסיון**. בתקופה זו שיגשג המקום והתגוררו בו כ- 2,000 איש! נבנו בית הכנסת ומקוואות והתפתח **האזור החקלאי** סביב הישוב (כמתואר בתחנה הראשונה בסיוור). **בתקופה הביזנטית המאוחרת** (מאות 5-7 לספירה) שכן במקום מנזר נוצרי.

בתקופה האיסלאמית הקדומה (מאות 7-8 לספירה) – הפך המקום למבצר מוסלמי צבאי. **בימי הביניים** שכן במקום ישוב מוסלמי אחר בשם מג'דל יבוא. **בסוף התקופה העות'ומנית** נבנה כנראה קבר השייח מושרף'.

בסמוך למתקן זה ניתן לראות מעין מחצבה: מקום בו נחצבה אבן עגולה (יתכן שאבן גולל) מתוך הסלע. בסמוך ניתן לראות גם מערת קבורה גדולה.

תחנה שנייה – עיר קדומה

[3] בהמשך הכביש המוביל לצור נתן מעט מזרחה מהתחנה הראשונה, עומד מבנה בולט של קבר שייח'. ניתן להגיע אליו רגלית מנקודת החנייה, או להיכנס עם הרכב לחניית העפר שלצידו (זהירות מהשוליים).

במקום בוצעה חפירה ארכיאולוגית שחשפה שרידים של עיר קדומה שהייתה ממוקמת על הרכס (זהירות מבורות פתוחים).

בית הכנסת השומרני (עליו ניצב קבר השיח) נבנה בכיוון מזרח-מערב לעבר הר גריזים המקודש לשומרונים. הוא כולל חצר גדולה ובה בור מים ממערב, פרוזדור רוחבי מרוצף פסיפס לבן ואולם בית

הכנסת עצמו, שספסלים נבנו לאורך קירותיו ומריצפת הפסיפס שלו השתמר רק קטע קטן. בקצה המזרחי של מתחם בית הכנסת ניתן להבחין גם היום באפסיס – תא מעוגל למחצה שבו הונחו ספרי הקודש. ליד בית הכנסת ניתן לראות מקוה טהרה שומרני – בור מלבני שקירותיו מכוסים בטיח.

החדרים הרבים שאנו רואים שייכים **למנזר הנוצרי והמבצר המוסלמי** מהתקופות המאוחרות יותר. **ממצאים נוספים במושב**

צור נתן על הרכס ממצאים רבים נוספים הקשורים לעיר הקדומה - אם נמשיך מזרחה בכביש המוביל לצור נתן, ממש לפני שלט הכניסה למושב נפנה ימינה וניסע עד צומת T לידה נחנה את הרכב. [4] מימינו נראה עוד גת משפחתית קטנה, ושמורה להפליא. אם נפנה שוב ימינה בצומת ה-T ניתקל מימין, לאחר כמה עשרות מטרים, בקבר שומרוני חצוב בכוון מזרח-מערב. כלומר לכוון הר גריזים. **סיום בתצפית מצור נתן** להשלמת הסיור, ניתן להמשיך אל תוך המושב מהמקום בו חנינו. נמשיך בנסיעה דרומה ומייד נפנה שמאלה (מזרחה) בצומת ה-T הקרוב. הכביש מתפתל בשולי בתי המושב ימינה ושוב שמאלה. [5] מדרום לנו (מימין) נראה נקודת תצפית יפה הצופה מזרחה ודרומה, על שולי השומרון, כוכב יאיר וצור יגאל (ראה הסבר בנקודה מס' 7 ב'שביל הכוכב').

כתיבה, צילום ועיצוב: נועם פרי, טבי דינרי.

יעוץ: ירדנה ויזנברג.

עריכה: משה שלר

סימון השבילים בשטח: קק"ל והועדה לשבילי ישראל, החברה להגנת הטבע

מסלולים נוספים:

שביל האורנים. שביל הליכה בריאותית, צבע כחול

שביל אלוני התבור.

שביל אייל. ביער אייל.

מפה סכמטית של מסלולי הטיול – ללא קנה מידה

